

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEJZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Egész évre 8 kor. Félre 4 kor. Negyed évre 2 kor. Papok, tanítók, gazdasági egyleti tagok és közs. elöljáróknak egész évre 6 kor., a tanító-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 5 kor. — Egy példány ára 16 fillér. Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

B E T E G H P Á L

Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések cm.-ként 6 fillér, többszöri közlésnél 4 filléért ösztönöztetnek. — Bélyegdíj külön 60 fillér. Nyitólétsora 1 kor. Hirdetés és nyitólétsora előre fizetendő. — Hirdetéseket a lap részére elfogad minden hirdetési iroda.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: **BETEGH PÁL** könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvtár-üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők. — Kéziratok nem adnak vissza.

Emlékezés Erzsébet királynéira!

November 19, egy egyszerű nap, mint az évnek bármely más napja. Nekünk magyaroknak örök emlékeztető, mert ezen a napon ünnepeltük boldogult királynéink, Erzsébet nevenapját.

Maradjon meg tehát örökre ünnepnek, szenteljünk e napot minden évben az ő emlékeztetésének.

Idezzük fel letűnt időknél édes-bus gyermekeket, a szelid Emlékeztet, hadd vonja felre a fátyolt a sirról, hol a mi királynénk, a mi szentünk nyugszik.

Tizenégy hónapja már, hogy pihen. Tizenégy hónapja, hogy félig árva a magyar nemzet. Nincsen királynéja, nincsen édes-anya.

Erzsébet! . . . Nem dobban-e meg szívedek e névnek hallatára? Nem sáppad-e el arczótok, emlékező gyászos kimulására?!

Óh, bizonyára igen! E napon — elhunyt királynénk nevenapján — magyar hazánk minden hű fia, minden honleánya reá emlékezik.

Ki volt ő nekünk, magyaroknak? Elmondani nem lehet, csak érzni.

Az egész világ fájdalmas megdöbbenéssel vette halálhírét, mert legendaszerű alakját ismerte és tisztelte Európa minden népe, de a magyar fájdalomat nem érthette meg senki, mert nem lehet azt érteni, csak érzni.

Ki volt ő? . . . Egy sokat szenvedett, martyrhalált halt bűbajos asszony. Egy pártatlan jelenség, kinek fejére a sors két koronát rendelt, egy fényeset, bírodalmak koronáját és egy fájdalmasat, a martýrság töviskoronáját.

S ő viselte mindkettőt, amazt csodás méltósággal, ezt békés türelemmel. Egész élete bánattal, fájdalommal volt tele. A milyen rózsásan, boldogan indult, ép oly gyászossá vált csakhamar.

Fiatallányka volt bajor Erzsébet, midőn az osztrákok ifjú császára szívet követve és nem a politikát, feleségül vette 1854-ben, a mi elnyomatásunk szomorú korszakában.

Jött a nyíló virág s Bécs városában hidegséget találva, érző szíve a megtiprot magyar felé hajolt.

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRGYÁJA.

A bányász.

— Rajz a bányászleletől. —

Irtó: H. E.

(Folytatás és vége.)

Nagyszerű látvány tárult szemek elé! A lövés, melyre az a hatalmas moraj felelt, szétrepesztette az egész sziklafalat. Roppant kötömegek feküdtek egymáson. A tompa zaj még mindig hallatszik időnként, mint mély orgonahang, százsorosan nagyítva a vízhanggal, mely e siri némaságban retentő benyomást gyakorol az emberre. — A bányászok ismerik ennek okát tapasztalatból. Századok óta elzárt lég tártat utat magának a rázkódás következtében s most az jó onnan elő sikoltva, ordítva . . . s ha aztán a nagy feszerőtől szétforgácsolt sziklafal valakit utjába talál, jaj annak, mert ha a kötömegek agyon nem zúzza, fölkapja a kirohanó áramlat s eldobja, mint könnyű pehelyt!

Az ifjú megakarván tudni a zaj keletkezésének okát, helyét: hágsót erősitet tegy szikladarabhoz s felső részét a hágsónak, a hang irányába támasztotta; azután felment rajta. — A magasban egy eddig nem látott úr tünt elébe. Bele akart tekinteni, de mécsé mindannyiszor megtagadta a szolgálatot, valahányszor az üregbe eresztette.

— Itt „pokólgóz” van — mondá s más irányba kezdett lutatni.

„Pokólgóz”-nek nevezik a bányászok a szénsavval telített levegőt, melyben mécsük kialszik.

A főtő lég, melyet eddig elzárva tartott a sziklafal most kezdett elterülni az egész bányában, annyira, hogy mécséik már csak pislogva égtek. Magasabb helyre igyekeztek tehát s mécséiket kalapjuk mellé erősítették, nehogy kialudjon. Ugy kutattak tovább.

Ki merné Isten akaratát megbírálni?

A föld mélyében, az örökös éjszakában, a halál borzasztó munkájától megrémülve állott a két férfi egy szétronsolt hulla előtt! Egy tizenkétéves fiu hullája volt: azé a gyermeké, ki a föld gyomrában küzdő munkásoknak vizet szokott hordani.

Hogy került ide, mily végzet sodorta e helyre . . . ki tudná megmondani?

Békítő anygala lett nemzetünknek, védője jogainknak, szószólója az igazságnak. Megváltunk alázva, felemelt a porból. Szívünk sajgott-vérzett, gyógyírt hozott rája. Haldoklott a nemzet, feltámasztott minket. Elvesztett bizalmunk visszaadta nekünk.

Megtanulta édes anyanyelvünk és azon szólt hozzánk. De nemcsak ő tanulta meg, hanem gyermekei is mind tudtak magyarul és magyar szellemben, Istenfelelemben lettek nevelve.

Pedig idegen nemzet leánya volt s bécsi környezete is csak gyűlöltetni tudta a magyart. Ám elhunyt királynénk nagy szívére hallgatott és senki másra. Megszerette a szegény magyart és gazdaggá tette szeretete által. Nemes szíve megértette a mi bánatunkat és irt tudott találni a mi sebeinkre.

Ne többre, csak arra az egyre emlékezzünk, midőn először jött hozzánk. Hogyan virágozott fel lábái nyomán a nemzeti érdek, mosolyától hogyan simult el a harag — pártoskodás.

A merre csak járt, új élet kelt nyomába. Nem a személyt nézte, hanem az igazságot. Özvegyek és árvák könnyét letörölte. Szeretett magyar népét mindenütt pártolta, védte.

Szívesen időzött nálunk, mert itt szabadabban mozoghatott, mint a bécsi Burg etikettes falai között. Szerette nálunk, mert mi is szerettük égő szeretettel, rajongó imádatl.

S hogyné szerettük volna? . . . Nemcsak királynénk volt, hanem örömmünkben résztvevő, bánatunkban vizgázoló édes-anyánk.

Gondoljunk csak arra, midőn a haza bölcsének Deák Ferencnek ravatalánál megjelent. Egy királyné, ki térden állva imádkozik alattvalója koporsójánál . . .

És ezt a szépségben, jóságban tökéletes asszonyt a sorsa üldözte, szenvedésre, örökös bánatra kárhoztatta.

Fiatallányka volt még, midőn első szülött gyermekét elragadta a halál. Ez volt az első ostromcsapás a sorstól. Váratlan, kegyetlen.

S ezt követte a többi, sürű egymásutánban. Egyik vérző sebe be sem gyógyulhatott, már ott volt a másik. De minek ezt elősorolni? Mind

Jobb kezében még ott van a mécs kialudva. Bal karját, lábaitál együtt elsodorta egy gördülő szikladarab.

Az ifju tiszt kezét szívére tette így szólt:

Szülföldemről az egyedüli, ki itt lakott velem. Mily végtelen nap ez, esküvőm előtt! . . . Oh mi van még hátra? Avagy azért kellett nekem a bányarémlel találkoznom? . . .

„A sors rendelte el,
Szerencse le, szerencse fel!”

Tekintetük lassanként elfordult a halott gyermek-től s körülnéztek. Felettük a tetőponpon egy mély hasadás mutatkozott; kezdetét hágsó segélyével el lehetett érni. Az ifju megvizsgálva a helyet, művelhetőnek találta, mivel az alap szilárd kőzetből állt s veszélyes csak felülről jöhetett. Egy óra hosszáig jártak még körül a bányában, vizsgálva mindenütt s aztán óvatosan előbbi helyükre tértek.

Itt még most sem volt nagyobb hasadás a kőben s általában semmi különösebb felfedezést nem tehettek rajta.

Hosszu papirosszalagot von ekkor elé a tiszt; az öreg ellenzése daczára a hágsón a hasadásig kuszott s a szalag végét a hasadáson kétfelé peesztelte.

Régi szokás ez a bányászoknál. Ez eljárással megtudják bármily keveset mozdul is a kő; mert a legesekélyebb mozdulatra a szalag kétféle szakad.

Elégülten vette kezébe mécsét s vizsgálta az oldalt eső tört is. Majd kalapácsával kopogtatta meg az ingadozó körteget, előbb maga mellett, később feljebb, végre a peesztelt helyen is. Vakmerő tettét az öreg nem nézhette tovább. Ilyent csak az kísérhet meg, a ki le számolni készül az étellel. Oda kiáltott: Ifju uram! sokat kockáztatál e kísérlettel. Érzem inogni a talajt lábaink alatt; minden pillanatnyi késedelem veszélyt hozhat reánk, ideje, hogy távozzunk, különben. . .

Többi szavait elnyelte egy borzasztó dörögés; azután egy földrengésszerű lökés és szemközti jövő erő-légáramlat elolta mécsét, őt pedig a tulsó oldalra a gyermek hullája mellé dobta.

Eszmeletét csakhamar visszanyerte. Meggyújtá mécsét s fájdalmait feloldva, első gondja volt megnézni, ifju társától mi lett!

tudjuk jól, mert a mi fajt a királynénknek, bizony fajt az nekünk is.

S ez a győngé nő erős hittel fogadta végzete mostohaságait. Vallásossága nem engedte összeroskadni a fájdalmak sulya alatt. Nem panaszkodott, nem tört ki királyilag viselte lelkének bánatát. Mignem jött a végső csapás a legnagyobb, a legkegyetlenebb.

Jövendő reményünk, a nemzet büszkesége sirba szállt. Nagyasszonyunk maga tudatta fenséges férjével a halálhírt és aztán . . . aztán sokat szenvedett szíve, megtörött.

Fiaának elhunytát soha sem tudta feledni, a lelkén támadt seb nem tudott hegedni.

Menekült a fájdalom elől. A természet örök szépségében keresett balzsamot. Mindhiába, feledni nem tudott. Országból-országba utazott, bánta a szepet, tette a jót és szíve, ez a végtelen jóság sziv folyton vérzett.

Előttünk áll még magas, karcu alakja, bubánatos arca, szelid tekintete, a mint utóljára volt nálunk, a milyenek utóljára láttuk.

Mért is nem maradhatott közöttünk, mert üzte a bánat. Ment, futott előle, feledést keresve és nem találva.

Szeptember 10-én mult esztendeje, hogy megjött a rémhír: „Megölték a királynénkat!” A rettenetes végzet gyilkos kéz által vette el tőlünk.

Volt. — Nincs!

Tizenégy hónapja, hogy itt hagyott. Fáj utána szívünk, de most már nyugodtabb. A kétségbeesett fájdalom csillapult, helyet adva a vallásos megnyugvásnak. Isten akarta így, imádjuk Istent!

Szeretetünket fordítsuk ősz királyunk felé. Rendíthetetlen hűségünkkel, hódolatunkkal enyhítsük fájdalmát, mert hisz ő vesztett legtöbbet. Trónjának ékessége, életének fele emészto sirba szállt.

Csendes megnyugvással az Ur akaratában, emlékezzünk Nagyasszonyunkra, Erzsébet királynéra s kérjük Istent, tartsa meg nekünk még sokáig jó királyunkat a trón és nemzet boldogítására.

Isten óvja, védje szép magyar hazánkat!

Nem kellett soká keresnie. A papírszalagnak fele most is fenn volt; fele pedig a lezuhan szikladarabon valahol a mélyben. De az öreg nem azt nézi most. Hanem nézi a szegény szerencsétlen ifjút, kit hiába vár holnap esküvőre a menyasszonya. Eszébe jut a kötelesség teljesítésben halálíg hű, a bizalomban erős ifju; eszébe jutnak szavai, a mint őt, a csiggedőt biztató:

„Az ég veled kedves . . . né sirj!

Bányásznak mindig kész a sir. . .

A sors rendelte el!

Munkára fel!”

Kiemelte a felismerhetetlenné lett ifjút a romok alól; saját felöltőjét veté le s gyöngéden abba takará. Az egész rokonszenves arcból csak a balszem maradt épen; az is elfátyolozva a haláltól s könnyektől borítva. Egymás mellé tette a két hullát, eltávozott, hogy megvigye a szomorú esemény híret.

... Két koporsót visznek a közös sírkertbe, örök nyugalomra. A koporsók mellett kétfél a mécsivők és a fátylások hosszú sora. Legelől haladnak egyenruhájukban a bányász zenészek, lefátyolozott hangszereikkel. Olyan szívrohatóan zeng a gyászdal, a bányászok dala:

„Az örök éjben egykoron, ha végörám közelget,

Az Istené a hatalom . . . Ő sújthat és emelhet . .

Az ég veled kedves! ne sirj!

Bányásznak mindig kész a sir.

A sors rendelte el,

Szerencse fel!”

Midőn a zene elnéuul, egy halovány nő zokogása szakítja meg a csendet. Fekete fátyola meglebben a szelben, fürtei ziláltan hullnak vállaira.

Hisz neki ilyen tájban esküvőre kellett volna menni!

. . . . A harangok csöndesebben zúgnak, Imára térdel a nép s a koporsókat leboesítják a sírgödörbe, visszaadják a földnek a mi a földé. Az első gördőgy dűbörgésével egy átható sikoltás vegyül össze s a halovány menyasszony élettelenül rogy anyja karjaiba.

„A sors rendelte el”.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Erzsébet ünnepélyt** tart a városi elemi fiúiskola ma (vasárnap) d. e. 9 órákor az iskola ideiglenes helyiségében, a Mária Valéria óvodában. — A róm. kath. főgymnasium ifjúsága pedig ma d. e. 11 órákor az intézet dísztermében tartja meg emlékünnepélyét. Lesz ének, zene, szavalat. Az emlékbeszédet Embery Árpád tanár mondja. — Az áll. főreáliskola az intézet tornacsarnokában holnap (hétfőn) d. e. 11 órákor tartja a boldogult Nagyszony emlékére ünnepélyt. Itt is lesz ének, zene, szavalat és az emlékbeszédet Nosz Gusztáv tanár tartja. A szülőket és a nagyközönséget mind a három iskola igazgatósága tisztelettel e helyen is meghívja.

— **Az örökimádás templom-ügye vármegyénkben.** Mint már mult számunk is jelezte, a felhívás kelti sikerrel járt, igen szép számmal jelentek meg az alakuló értekezletre. Főispánunk neje nyitotta meg rövid, velős beszéddel az ülést, majd Jung-Cseke Lajos apát vázolta a mozgalom célját s beszéde végén általános helyesléssel fogadták abbeli indítványát, hogy elnököljék főispánú, mint legbivatosabb, kéressék föl az elnökölt az állandó megtartására, özv. Ugron Lázárné pedig tiszteletbeli elnököljék kiállított ki. Ezek után a tisztikar és választmány így alakult meg: Elnök: Hollak Arthur, társelnök: Jung-Cseke Lajos apát, alelnök: Mentovich Gyuláné, titkár: Embery Árpád, pénztáros: Soó Gáspár és jegyző: Tamás Albert. Választmányi tagok: özv. Pálffy Ferenczné, özv. Török Pálné, özv. Kabos Károlyné, Ugron Istvánné, Leitschaft Marie örmagné, Dr Damokos Andorné és László Domokosné, Hollak Arthur, Dr Török Albert, Szabó Albert és Diemár Károly. A gyűjtőbizottságot illetőleg, biztos értesülünk van, hogy az véglegesnek nem mondható, mert az ügyrend ide vonatkozó rendelkezései, nem szárdékkal bár, de figyelmen kívül hagyattak. Ennélfogva úgy határozott az elnökség, hogy hivatalból fogja megkeresni egy a megjelenteket, mint a kik ei nem jöhettek, de arra joggal igényt tarthatnak s nyilatkozattételre fogja kérni, hogy hajlandók-e tagokká lenni, gyűjtővet vállalni stb. Így hisszük is, hogy a netalan zamatd apprehenziók elfognak ényezni. A nyilatkozati iv bejötté után alakult meg végleg a gyűjtőbizottság s lesz aztan annak névsora lapunkban közzételve. A mai templomozás alatti énekkörs fölkérte Jánosy Iluska; gyűjtésre pedig Dr Valentsik Ferenczné, Homolay Lajosné, Pop Z. Endréné, Madarász Irén, Varró Berta és Szabó Ilonka. A jelszó tehát: sokan és pénzzel a templomba!

— **A nőegyleti fillérestélyek.** A most következő szerdán (e hó 22-én) Fegyeházy Antalné és Doros Györgyné igen fényes és meglepően kellemes műsorral rendezik a fillérestélyt. Míg ahhoz egy hét (e hó 29-én) Doros Iluska és Fegyeházy Mariska rendeznek, a mikor Berezik Árpád „A bálkirályné” ez. egy felvonásos vígjátékát is előadják. Remélhetőleg a közönség mindkét estét méltányolva fogja és tömeges látogatásával kitünteti a gondos rendezőket már csak azért is, mivel ez évben csupán négy fillérestélyt rendez a nőegylet. Jövő évben a farsangon szünetelt fog és csakis a hójben lesznek újra estélyek. Ezt reméljük a szép, nemes czél érdekében is, hisz tudvalevőleg a jótékony nőegylet már évekóta több szorgalmas, szegény árva gyermeket tanít és ezáltal segédkezet nyújt azoknak önfentartásukhoz, óvja őket a nyomortól s talán az elzüléstől. Am ezt és az ezekhez hasonló, de eléggé nem besült nemes munkálkodását csak egy folytatnánk, ha az általa rendezett estélyekre mindenki elviszi a maga filléreit s ha ezek az esték nem is nyugtalanítanak talán kifogástalan, magasabb színvonalúak, legyen elégtételi az összegyűlt fillérekből kölcsönöztek halája és letörült könyvei. — Az e hó 15-én Ugron Istvánné és Steinburg Papi által rendezett első fillérestély fényesen sikerült. Ugyszólván zsúfolásig telt a Budapest szálló nagyterme intelligens közönséggel. Ott kértük vármegyénk fő- és alispánját is feleségeikkel együtt s a tisztikart majdnem teljes számban. A műsört Hann Papi, Yárad Antal „Lscariat” ez. költeményének a töle megszokott művészi előadásával nyitotta meg, melyet Madarász Irén zongorakísérete mellett Dr Damokos Andor, vármegyénk rokonszenves alispánjának remek hegedű-szólója követt. Majd Fodor Boldizsár előadta „Az udvari ember” ez. monológot igen szép sikerrel. Minden egyes pontot viharos tapsokkal jutalmazták a közönség. Műsor után éjféltálig kedélyes táncmulatság következett. A bevétel 40 ft volt.

— **Legyünk ott mindnyájan!** A népnevelés ügyének fejlesztése érdekében az általános tanító-egylet tagjai tanácskozásra fognak összegyűlni vármegyénk székhelyén a székely anyavárosban. Jubiláris diszközlést tartanak tanítóink, a népnevelés közvetlen munkásai 25-ikszor jönnek össze vármegyénkben, mint egyesület. A helyi bizottságok, Dr Gyarmathy Dezső r. biz. elnökkel élén lázas működésben vannak s mindent elföketnek, hogy az ünnepélyes és rendez közgyűlés, valamint az ismerkedési estély, közebed, dal- és zeneestély fényesen sikerüljenek s tanítóink, e város kedves vendégei a lehető legjobbban érezzék magukat a székely anyaváros kebelében. Ezekből tehát — miután tanítóink egy, esetleg két éjszakát töltenek itt s előre be nem jelentett vendégeink is jöhetnek — felkérjük városunk közönségét, kik még ez irányban megkeresve nem lettek s az idő rövidsége miatt felszólíthatók nem lehetnek, is hogy egy, vagy több vendég számára vendégszerető hájukukat megnyitni kegyeskedjenek. Az ez irányú szives ajánlkozásokat Lázár József szállásr. b. elnök, vagy a közs. elemi iskola tanítói halás köszönettel fogadják. A szerdán délután érkező vendégeket a pályaháznál Dr Gyarmathy Dezső polgármester, a r. b. elnöke fogadja. Este ismerkedő estély lesz. Csütörtökön d. e. 10 órákor isteni tisztelet az ev. ref. templomban, ezután ünnepélyes gyűlés és este hangverseny (melyről a meghívott lapunk más helyén közöljük). Másnap (pénteken) d. e. 9 órákor a rendez közi gyűlést fogják megtartani. Szóval két napos ünnepe lesz a székely vármegye tanítóinak; ünnepejük tehát mi is velük. Osztozunk örömeiben. Vármegyénk tanítóink tiszteletre méltó testülete 25 éven át rászolgált a megbecsülésre. Fogadjuk tehát minden egyes tagját székely barátsággal, szívből jövő vendégszeretettel s vegyük részt ünnepélyes mozgalmaikban, gyűléseiken és mulat-

ságokon. De ne feledkezzünk meg a vezérükről sem, arról a tiszteletben és igazi becsületben megöszült puritán jellemű öreg urról, ki nemcsak a tanítóknak, de vármegyénk és városunk nevelési, társadalmi s általában minden közügyének szerény, igazságos, becsületes és buzgó harszosa volt 30 hosszú éven át. Igazi melegséggel, őszinte székely barátsággal áldozójuk tehát derék tanítóinkat élükön veterán harszokkal: Sándor Mózes kir. tanácsos, tanfelügyelővel!

— **Festő művész városunkban.** Kalicza Károly akadémiai festőművész városunkba érkezett s mint értesülünk, huzamosabb időt itt lesz. Lakása a „Korona” vendéglőben van, hol műtermét is berendezte. Kik arcképet természet, vagy fénykép után művészi kiállításban festetni ohajtanak, melegen ajánljuk figyelmükbe és műtermét meglátogatásra.

— **A polgári fillérestélyt** holnap (hétfőn) Fischer Ferenc r. b. elnök, Ráduly Miczi, Orbán Erzs, ifj. Mézszáros Lajos és Jakabosy József rendezik. Megnyitó beszédet mond Solymosy Endre e. elnök, felolvás Dr Kovácsy Albert, szaval Nagy Irma, monologot ad elő Hettás Gusztáv s közben az első zenekar játszik. Ezen szép irányú estélyekről mult számunkban már megemlékeztünk.

— **Meghívó.** Az Udvarhelyvármegyei Általános Tanító-egylet Székely-Udvarhelyen tartandó XXV-ik rendez közgyűlése alalmából 1899. november 23-án (csütörtökön) részben az általuk létesített „Erzsébet rögtönsegélyző egylet”, részben az agyafalvi Székely-emlék járára a vármegyeház dísztermében táncozzal egybekötött dal- és zeneestélyt rendez, melyre a t. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Belépti díj: ülőhely 1 ft, állóhely 50 kr. Kezdeté pont 8 órákor este. Felülvezetés közönséggel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak. — Jegyek előre válthatók Gyertyánffy Gábor könyvkereskedésében. Buffet lesz. Műsor: 1. Troubadur (Miserere). Verdítöl. Kónya Sándor karnagy vezetés alatt játsza az udvarhelyi első zenekar. 2. „Az ifjú vágya”. Dal. Schubert F.-től Györfi István karnagy vezetése alatt énekl a homoródi tanítói kör dalárdája. 3. „Fülemlé”. Dal. Márkus I.-től. Zenejét írta Fejér Jenő. Énekl Jápssy Iluska. Zongorán kíséri Végler Gyula zenetanár. 4. „Julász vagonok”. Népdalgyűjtem. Poppov Péter karnagy vezetése alatt énekl az udvarhelyi tanítói kör dalárdája. 4. Rhapsodia Zimay L.-től. Zongora szóló. Játssza Kertész Albertné. 6. „Zürichi emlék”. Népdal tenor szólóval, zongora és zenekar kísérettel. Kozma F.-től. Zenejét szerz Végler Gyula zenetanár. Szerző vezetése alatt énekl a kereszturi tanítói kör dalárdája. 7. „Szereltelek”. Engessertöl, Végler Gyula zenetanár vezetése alatt énekl a fenti 3 dalárda együtt. Táncz.

— **A tanárkör ülése.** Megbízható forrásból vett értesülés szerint a helybeli kerületi tanárkör nov. 22-én szerdán d. u. 5 órákor a szokott helyen ülést tart, melyen jelen lesz Konez Elek főigazgató és miniszteri megbízott, is, mint a kör tiszteletbeli elnöke, Dr Szilágyi Albert főreál isk. tanár a történet tanítás nehézségeiről értekezik, Bod Károly koll. tanár pedig az iskolai önképző körök országos szervezéséről fog előterjesztést tenni.

— **Erzsébet királyné emlékezete.** Tegnap délelőtt 11 órákor megható és az alkalomhoz méltó iskolai ünnepélyt tartottak a református kollégiumban, Erzsébet királyné emlékére, — melynek a sikerült zene- és ének darabokon — s Konez Ferencz S. o. tanuló díszes szavaiatán és Kádár D. tanár buzgó imáján kívül legkiválóbb pontját Szabó Árpád tartalmas, formás és szépe előadott alkalmi beszéde képezte. Ez a beszéd nem csak az ünnepély színvonalát emelte magasra, hanem egy is kitünt, mint melyre ható és hü korszak-jellemzés. — Értesülünk szerint az áll. felső leányiskolában is tegnap d. e. 10 órákor volt emlékünnepély. A többi helybeli iskolák ma is és holnap szintén tartani fognak ünnepélyeket.

— **Jegyzőkönyv.** Mely felvétellett Sz-Udvarhelyt 1899. évi november hó 12-én d. u. 4 órákor a Becsek Aladár és Dr Kovácsy Albert urak között fennforgó becsületbeli ügyben. Jelenvannak: Konez Aurél és Dr Soó Rezső mint a Becsek Aladár megbízottai. Dr Gyarmathy Dezső és Dr Valentsik Ferencz, mint a Dr Kovácsy Albert megbízottai. Becsek Aladár megbízottai előterjesztik, hogy megbízójuk a „Székely-Udvarhely” címűj hetilap 45-ik számában „A közönség köréből” rovat alatt Dr Kovácsy Albert ur aláírásával megjelent „Válasz” című cikkben foglaltak által, ugy annak hangja, mint tartalmát illetőleg magát becsületében sértve érzi s ezért Dr Kovácsy Albert urtól mai nap d. e. fel 12 órákor elégtételt kértek megbízójuk nevében. Dr Kovácsy Albert megbízottai ezek után kijelentik, hogy megbízójuk a sérelmesnek velt cikklet, saját nyilatkozata szerint, minden guny kikerülésével, a legkomolyabban értelmezi és Becsek Aladár urra vonatkozólag abban semmi sértőt nem tett. Dr Kovácsy Albert megbízottai már elégtételt adásának szükségét nem látják nemcsak a fentebb felfejtett indokból, hanem azért is, mert ez ügyet megelőzőleg hasonló ügy felek között már lovagias uton elintéztetett fegyveresen és ezt újból fölvetni indokolatlannak tartják. Ha Becsek Aladár megbízottai a fentebb tett kijelentéssel az ügyet befejeztéknek nem látják és fegyveres elégtétel adást követelnek ugy részükről a döntést becsületbíróra kívánják ruházni s a mennyiben ennek döntése a fegyveres elégtételt rendeli, felök kéri magát annak is alávetni. Becsek Aladár megbízottai a további tárgyalás elhalasztását kérik, minek folytatására folyó hó 13-ának d. u. 2 órája határozatot meg. Km. Soó Rezső, Konez Aurél, Dr Valentsik Ferencz, Dr Gyarmathy Dezső. Folytatott 1899. évi november hó 13-án d. u. 2 órákor. Becsek Aladár megbízottai a Kovácsy Albert ur megbízottai előbb tett nyilatkozatára előadják, hogy miután a jelen ügy a hivatkozott, felek között lovagiasan elintéztet ügygyel semmi összefüggésben nines és egészen különálló és független, s mert felük a körülírt cikknek hangja és tartalma által magát sértve érzi, elégtételt kért s mert a Kovácsy Albert megbízottai által tett nyilatkozatot erre elegendőnek nem tartják, maguk részéről az ügyet befejeztéknek tekintik annál is inkább, mert ez ügyben a becsületbírósz döntésének kieszközölését nem tartják szükségesnek. Dr Kovácsy Albert

megbízottai kijelentik, hogy a fegyveres elégtételt nem tagadták s jelenleg sem tagadják meg, csak becsületbírósz által kívánják kimondatni, hogy az érdeklt felek között a jelen ügyből kifolyólag is, újabb fegyves elégtételnek van helye. Ha Becsek Aladár megbízottai ezen becsületbírósz itéletének magukat alávetni nem akarják, ezt egyszerűen tudomásul veszik s az ügyet maguk részéről is befejeztéknek tekintik. Km. Soó Rezső, Konez Aurél, Dr Valentsik Ferencz, Dr Gyarmathy Dezső.

— **Dankó Pista könyvvel.** A következő előfizetési felhívást vettük: A midőn elhatároztam „Czigány-szerlem” és „A halász szeretője” című népsziműveimtel könyv alakban, a magyar olvasó közönség elé adni, tettem ezt — jóbarátaim tanácsára — azért, hogy mindenki, mielőtt esetleg szinpadon látná darabjaimat, győződjen meg róla, hogy a cigányéletnek is vannak nemesek karikatúrai, mint azt — az újabb népsziműveimről különösen — szeretik feltüntetni, de vannak nemesen, szépen érző, gondolkozó elemi is mint ez a „Czigány-szerlem”-ből — mit József főherczeg Ő fensége legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott! — olvasható. „A halász szeretője” című népsziművem pedig a szegedi és Szeged-vidéki halászeletből van merítve. Ezt sem árt előre megismerni a színészetért s sziműirodalomért meg lelkesülni tudó közönségnek! A két füzet ára 2 korona. A megrendeléseket kérem ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésébe (Budapest, VIII, Muzsma-körut 2. sz.) küldeni. Budapest, 1899. november 5-én. Hazafias tisztelettel; Dankó Pista.

A közönség köréből.*

— **Az oroszhelyi előjárók becsülete** czimvel a „Székely-Udvarhely” mult számában megjelent „Nyiltér”-re vonatkozólag kijelentjük, hogy a nevezett cikkelyben tárgyalt ügy miután még hatósági és bírói elbírálás alatt áll, nem tartjuk illetékesnek sem magunkat, sem más magán egyént előre itélkezni. Epen ezért kérjük a t. olvasó közönséget, hogy véleményét tartsa fenn akkora, mikor annak idején az ügy teljes befejezést nyer. Addig pedig érdemleges feleletünket a nevezett cikkelyre nézve függőben tartjuk, annál is inkább mivel „végén csattan az ostor”. Kelt Oroszhegyen, 1899. nov. 17-én. Bálint Imre és társai.

B rovatban megjelent közleményekért a felelősség a beküldőt terheli. Szerk.

HIVATALOS RÉSZ.

Földmívelésügyi magyar királyi minister. 75300. 1899. III/2. szám. I. Körendelet valamennyi törvényhatóságnak. Az állatok, állati nyersternvények és ragályfogyó tárgyak Ausztria és Magyarország közötti kölcsönös forgalmának szabályozása tárgyában. A monarchia két állama közt végbemenő kölcsönös állatforgalom szabályozása czéljából ezen kérdést illetőleg a következő megállapodás jött létre: A monarchia egyik államából származó állatok, állati termények és ragályfogyó tárgyak a másik államban általában elvileg nem kezelhetők más-képen, mint a saját területéről származó hasonló szállítmányok. Ehhez képest olyan szállítmányok, melyek járványmentes vidékekről származnak és a rendelkezési helyen egészen egészségesen érkeznek meg, a másik államban szabad forgalomba bocsáttatnak. Ha valamely beérkezett szállítmányban ragadós állati betegség jelenléte állapítatnak meg, az ilyen szállítmány visszaküldhető. Ilyen betegség behurcolása esetén vagy annak különösen valamely határmenti kerületben (járásban) való uralgása idején a betegség iránt fegyony állatfaj hevítele korlátozható, vagy tilalmazható. Ezek az intézkedések a két kormány által a jelen egyezmény tartalmazta egyetértőleg megállapított alább következő végrehajtási módozatok értelmében foganatosítandók. Ezeket az intézkedéseket, a mennyiben nem a fertőzött szállítmányok visszaküldéséről, vagy a határmenti kerületeket illetőleg első sorban az ottani hatóságok hatáskörébe utalt intézkedésekről van szó: az illetékes miniszterek fogják elrendelni. A fentiekben foglalt elvi megállapodások gyakorlati alkalmazása körül az alább következő végrehajtási módozatok lesznek irányadók: Az állatoknak, állati nyersternvényeknek és ragályfogyó tárgyaknak az állategészségrendőri szabályzatok megtartása mellett lehonyított kálcsönös forgalma a közös vánterületen belül egyéb korlátozás alá nem esik, e szerint tehát az egyik állam járványmentes területéről származó egészséges állatok a másik állam területére akadálytalanul bevihetők. Annak igazolása czéljából, hogy az állatok származási helye járványmentes, a szállítmányokat hatóságilag kiállított származási és egészségi bizonyítványokkal kell ellátni, melyek igazolják, hogy a származás helyén és a szomszédos közszékhelyen, illetve a határos közszékhely kerületében, az elszállított megelőző 40 napon belül olyan ragadós betegség nem uralkodott, melyre nézve fennáll a bejelentés igazolása és a mely a bizonyítványokon leirt állatfajra átragad. Oly községek, melyek 350 négyzet kilométernél nagyobb határral bírnak, fokvésűkhöz és az ezzel kapcsolatos állategészségügy-rendőri biztosítékok mérvéhez képest esetleg kisebb állategészségügyi kerületekre is feloszthatók. Ilyen kisebb kerületi beosztások érvényesítésének lehetőségét, valamint ezen területek természetes határait a szerződő kormányok esetrelésre fogják megállapítani. Az ilyen fölöstály azonban a ragadós tődölöbet illetőleg nem érvényes. A származási és egészségi igazolványok nyolcz napig érvényesek. Ha az állatok szállítása vasuton vagy hajón történik, az állatokat a berakás előtt az állam által alkalmazott vagy az állami hatóság által erre külön fölhatalmazott állatorvosnak kell megvizsgálnia. Ezen vizsgálat eredménye az igazolványra reá vezetőd. Friss szállítmányoknak oly bizonyítványokkal kell ellátva lenniük, melyek igazolják, hogy az illető állatokat hatósági állatorvos élő állapotban és a levágás után szabályszerűen megvizsgálta és egészségeseknek találta. Ha a keleti meghávisz az egyik állam területén fellép, a másik állam kormányának jog ban áll, a kérődő állatok, sertések, állati nyersternvények és ragályfogyó tárgyak behozatalát a betegség

— Irodalmi és disz művekből, valamint a legszebb és legdivatosabb dobozos levélpapírok és borítékokból dus választék van a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvkereskedése).

teljes megszűntéig korlátozni, vagy megtiltani. Ha az egyik állam területéről a ragadós tüdőlob, a ragadós száj- és körfőfajás, a sertésvesz vagy más, ugyanolyan mértékben veszedelmes betegség kifejezésére vonatkozólag a szerződés felek egyetértelmevel abban, hogy ez alatt első sorban új, a bejelentési kötelezettségnek még alá nem vetett, azután pedig a bejelentési kötelezettségnek már alávetett betegségek értendők, ha azok kivételesen fenyegető jelleget ölthetnek) az állatforgalom útján a másik állam területére behurcoltatott, ezen utóbbi kormányának közgazgatási kerületéből: Magyarországon és Horvát-Szlavonországokban szolgabírói (járás) és törvényhatósági jogú város (városi törvényhatóság) — Ausztriában kerületi kapitányság vagy önkormányzati szabályzattal bíró város, — az illető betegség iránt fogékony állatnemek bevitelét mindaddig korlátozni vagy megtiltani, míg az illető betegséget a vonatkozó törvényes intézkedések értelmében, hivatalosan megszüntnek nem nyilvánítják. Ez a korlátozó intézkedés mindazokra a határos közgazgatási kerületekre is kiterjeszthető, melyeknek határa a fertőzött szállítmány származási helyéhez tíz kilométernél közelebb esik. A kölesönös állatforgalomra vonatkozó korlátozásokat vagy tilalmakat az illető központi hatóságok: Magyarországon az illető miniszter, — Horvát-Szlavonországban a bán, — Ausztriában az illető miniszterekkel el. Ezen központi hatóságok az alsóbb foku hatóságok egyes kifogásolt szállítmányokról, valamint a másik állam területén fellépett állati járványokról mindannyiszor és pedig rendszeresen távirati uton jelentést tesznek, midőn ilyen forgalmi korlátozások érvényesítését szükségesnek vélik. A központi hatóság határozza meg a foganatosítandó intézkedések módját és mérvét, valamint azok életbe lépésének időpontját és arról a másik állam központi hatóságát táviratilag értesíti. Oly szállítmányok, melyeket legkésőbb a távirati értesítésnek a másik állam központi hatóságához való beérkezését követő napon elindítottak, még beboesátandók. A határszéli kerületek: Magyarországon és Horvát-Szlavonországokban szolgabírói (járás) és törvényhatósági jogú város (városi törvényhatóság), Ausztriában kerületi kapitányság vagy önkormányzati szabályzattal bíró város, egymás között való forgalomban mindazonáltal a határszéli kerület hatósága valamely járványnak a másik állam közvetlenül szomszédos határszéli kerületében (járásban) való fellépése esetén, vagy pedig ha onnan érkezett állatn valamely ragadós állati betegség állapotát meg, az illető kerületből (járásból) mindazon állatfajok behozatalát ideiglenesen korlátozhatja vagy megtilthatja, a melyekre az illető betegség átragad. Ezen intézkedés a másik állam határszéli kerületének hatóságával haladéknélkül közlendő. Ezeket az intézkedéseket, melyek hatálya a zár alá vett területen keresztül vasuton vagy hajóval történő átviteli forgalomra ki nem terjed, az előjáró hatóság (azaz a másodfoku hatóság), melynek a határszéli hatóság azokat bejelentette, a legrövidebb uton jóváhagyja vagy megváltoztatja. Az erről egyidejűleg értesített központi hatóság az ilyen intézkedéseket a másik állam központi hatóságával hasonlóképpen táviratilag közli. Az utóbbinak jogában áll az esetleg kívánt módosítások iránt az előbbivel közvetlenül tárgyalásokba bocsátkozni. A határszéli állatforgalomra vonatkozó korlátozások azonban hatályon kívül helyezendők, mielőtt a zár alá vett kerületben (járásban) az a betegség, mely miatt a zárlat elrendeltetett, hivatalosan megszüntnek nyilvánított. Mindkét fél kölcsönösen feljogosítja egymást arra, hogy az állatállományok egészségi állapotáról, az állatvásárok berendezéséről, vágóhidakról, hizlalt telepekről, állatvesztelő intézetekről stb. valamint a fenálló állategészségügyi-rendőri szabályok miképpen történő foganatosításáról való tájékozás céljából a másik állam területére minden előzetes bejelentés nélkül megbízottakat küldhessenek, vagy ilyeneket oda állandóan ki is rendelhessenek. Mindkét fél utasítani fogja hatóságait, hogy a másikállam kiküldött szakközvegyeit, mielőtt ezek magukat ilyenekül igazolják, kívánatukra támogatassák és nekik felvilágosításokkal szolgáljanak. Az egyik állam területéről a másik állam területére érkező állatszállítmányok, melyek a rendeltetési állomáson olyan ragadós betegségben szenvedőknek találhattak, a melyre nézve a bejelentési kötelezettség fennáll: ugyanolyan elbánásban részesülnek, mint a helyi származású hasonló szállítmányok, ehhez képest tehát a feladási hely területére visszaküldetők. A tulajdonos kívánatára a rendeltetési hely illetékes közgazgatási hatósága az illető állatoknak azonnali levágás útján való értékesítését megengedheti, ha ezt az állatok betegségének természete megengedi és a betegség elhárulása kizártnak tekinthető. Ez az engedély azonban rendszerint csak ott adható meg, a hol a vasuti állomás a vágóhíddal vasuti vágány köti össze. A betegség megállapításánál a származási hely államának szakértője közreműködhetik, ha huszonöt óra alatt a helyszínen megjelhetnek. Ha a betegség természetére nézve a szakértők között nézeteltérés támadna, a felülbírálatot a rendeltetési állam magasabb állategészségügyi közege teljesíti, kinek véleménye a további eljárásra nézve irányadó. Az egész eljárást azonban legkésőbb 48 óra alatt, a kifogásolás időpontjától számítva, mindenesetre le kell bonyolítani. Az eljárásból eredő költségek az érdekelt felet terhelik. Nagyobb elkülönített állattelepek, melyek közvetlen állami felügyelet alatt állnak, megfelelő építményekkel vannak felszerelve és melyek üzeme állategészségügyi-rendőri szempontjából külön közgazgatási kerületeknek tekintetnek. Az ilyen telepek ehhez képest csakis a saját állatállományukban fellépett járvány esetén helyezhetők zárlat alá. Azokat a felléteket, a melyek mellett ily állattelepek önálló közgazgatási kerületek gyanánt lesznek elismerendők, a két állam kormányai egyetértéssel állapítják meg. (Lásd a mellékletet.) Az illető miniszternek (Horvát-Szlavonországokban a bánnak) jogában áll a saját területén levő állattelepeket, melyekre nézve meg van állapítva, hogy a fentebbi feltételeknek megfelelnek, ilyen külön területnek nyilvánítani. A ragadós tüdőlob irtása körül a két államban azonos alapelvek szerint kell eljárni s nevező-

tesen a betegek és a fertőzés gyanus állatok azonnali kötelező leölése foganatosítandó. A fenálló állategészségügyi törvényeknek eszközölt változások a másik állam területéről származó állatok forgalmára is alkalmazhatók. Mindazonáltal önként értődik, hogy a kölesönös állatforgalom javára a jelen végrehajtási módozatokban nyújtott biztosítékok a jelen egyezmény tartama alatt csakis kölesönös egyetértéssel változtathatók meg. Budapest, 1899. szeptember hó 23-án. Darányi, s. k.

Melléklet a 75500/99. számú rendelethez. Hizlalt telepekről származó sertések forgalma. A sertések forgalmát illetőleg azok a sertéshizlalt telepek fognak állategészségügyi szempontból külön területek gyanánt elismertetni, melyek egy kizárólag e célból kirendelt állami állatorvos közvetlen felügyelete alatt állanak, a sertések oda szállítása és elvittele tekintetében az illetékes központi hatóság által meghatározott szabályszerű rendtartáshoz vannak kötve és melyeknek építése és fekvése az alábbi feltételeknek megfelel: A) Az illető telepeknél a község vagy város belterületén kívül elhelyezve és környezetüktől térbelileg is teljesen elkülönítve kell lenniök. Ezen elkülönítés oly módon viendő keresztül, hogy az ott elhelyezett sertésekkel való nem ellenőrzött forgalom ki legyen zárva; ezen felül kell, hogy az ily telepeket a vasutal közvetlen vágány kösse össze. B) Az egyes szállásoknak köffalal vagy hezag nélküli és megfelelő magasságu deszkafalakkal kell egymástól elkülönítve lenniök. Ezenfelül teljesen vízhatlan talajburkolattal kell bírnök és a ki- és berakáshoz szükséges rakodókkal szerelendők fel; ott, ahol a sertések felrakása nem történhetik közvetlenül az illető szállásokból, hanem a hol e célból a sertéseket a szállásból a rakodóhoz hajlatni kell, a hajtókutak talajának is hasonló minőségűnek kell lennie. Szükséges végül, hogy a telepek jól működő és folyton öblített esatornázása is legyen.

75500. 1899. III/2. szám. II. Körendelet valamennyi törvényhatóságnak. Az állatok, állati nyersternéyek és ragályfogó tárgyak Magyarországon és Ausztria közötti kölesönös forgalmának szabályozása tárgyában az említett két állam kormányai közt erre nézve létrejött megállapodásokat tartalmazó és 1899. évi szeptember hó 23-án életbe lépő 75500. 1899. I. számú rendeletet tudomásul vétel és az érdekelt közönség körében legkiterjedtebb módon való közhírré tétel, továbbá alárendelt hatóságainak, szakközvegyeinek és a kirendelt szakértőnek, valamint a marhalevel kezelőknek megfelelő utasítása végett idecsatoltan megküldöm a törvényhatóságoknak. Együttal annak további gyakorlati keresztültetele is alkalmazása tekintetében meg a következő részletes utasításokat adom: 1. Ausztriába vagy ezen keresztül irányított lovak, szarvasmarhák, juhok, kecskék és sertések szabályszerű marhalevelekkel látandók el. 2. Lóra — a katonai és kincstári lovak kivételével, melyekre nézve a követendő eljárás külön rendeletek szabályozták — vagy szarvasmarhára vonatkozó marhalevel csak egy állatról, juhra, kecskére vagy sertésre vonatkozó marhalevel több állatról is szólhat. 3. A marhalevel kezelőknek marhalevelet Ausztriába, vagy ezen keresztül irányítani, kivéve midőn az állatok szállítására esetről-esetre külön adok engedélyt, csak abban az esetben szabad, ha az állatok származási helyén vagy az ezzel szomszédos községekben az elszállítás megelőző 40 nap óta sem keleti marhavész, sem más oly ragadós állati betegség nem uralkodott, melyre nézve a bejelentés kötelezettsége fennáll és a mely a szállítandó állatfajra átragad. 4. A marhalevel-kezelők kötelesek az Ausztriába vagy ezen keresztül irányított marhalevelek kiállításánál az úrlapok nyomtatásban foglalt egészségi bizonyítványt az alább aláhuzott szavak közbeszúrása által következőleg módosítani: „Hogy a leirt állat(ok) a községből való elhajítás alkalmazásánál egészségesnek(eknek) találtatatt(ak) és hogy 40 nap óta sem a községben, sem a szomszéd községekben keleti marhavész, vagy a leirt állatra(okra) veszélyes más ragadós betegség nem uralkodik, ezennel bizonyítatik”. Ily marhalevelet az állatok Ausztriába lábon áthajthatók. A vásáron vett és lábon hajtandó állatok marhaleveleinél német nyelvű záradékolása tekintetében a most említettekben kívül még az 1888. évi 40.000. számú itteni rendelet 28-ik §-a is irányadó, a mely szerint az ott előírt záradékot a vásáron működő állatorvos díjtalanul tartozik a marhalevel hátsó lapjára rávezetni. 5. Ha ily állatok vasuton (hajón) szállítatnak, azok tekintet nélkül fajukra, feltétlenül rakodásra engedélyezett állomáson adandók fel és az állatm kirendelt illetékes szakértő által vizsgálandók meg, a ki az Ausztriába vagy ezen keresztül irányított ilyen marhalevelet hátlapján a következő szöveggel záradékkal köteles ellátni: „Das (die) innen beschriebene(n) . . . Stück Thier(e) untersucht und gesund befunden. Gleichzeitg wird bestatigt, dass seit 40 Tagen weder am Herkunftsorte, noch in dessen Nachbargemeinden die Rinderpest oder eine, für das (die) untersuchte(n) Thier(e) gefährliche ansteckende Krankheit geherrscht hat“. Kelt: N. N. Beschauthierarzt. Ezen záradék rávezetéséért külön díj nem jár. A kirendelt állatorvos-szakértő ily záradékkal csak az Ausztriába vagy ezen keresztül irányított oly marhalevelet láthat el melyen az egészségi bizonyítvány az előző pont szerint van kiállítva, ugyanazon szállítmányhoz tartozó több marhalevel összefügendő, a fűzősínör végei lepecsételendők s csak a felső marhalevel hátlapja látandó el a kérdéses záradékkal. A közlekedési állatalkot közvegyeinek pedig a fentebbi német szöveggel záradékkal el nem látott marhalevel alapján az Ausztriába vagy ezen keresztül való továbbításra állatszállítmányt velvemi nem szabad. 6. Az Ausztriába vagy ezen keresztül irányított marhaleveleket ugy közuton való lábonhajítás, valamint vasuton (hajón) való szállítás esetén német fordítással kell ellátni. Le kell fordítani a marhalevel 3., 4., 5. és 6. rovataiba jegyzett adatokat. — A fordítást eszközölheti a marhalevel kiállítója is a kiállítás alkalmazásával, hogy az illető rovatokba a magyar szöveg alá írja ennek német fordítását. Általában azonban az állattulajdonos tartozik a fordításról gondoskodni, mely az említett esetben kívül a marhalevel hátlapjára vezetendő és vasuton (hajón) történő szállításnál a feladó vagy csatlakozó állomás főnöke által a következő záradékkal hitelesítendő: „Für die Richtigkeit der Übersetzung“. (Kelt,

aláírás és pecsétje). Közuton való lábonhajítás esetében a fordítást — a vásáron forgalomba került állatok marhalevelein az ott működő állatorvos eszközli. (40.000/1888. számú V. R. 28. §.) egyébként pedig a hitelesítést az illető községi előjáróság egyik tagja díjtalanul teljesíti. 7. Ily egészségi záradék érvényessége Ausztriával való állatforgalomban (8) nyolcz napig tart s az egészségi záradék érvényessége az erre hivatott állatorvos által s újabb vizsgálat után a fenálló szabályok értelmében meghosszabbítható, s közuton való lábonhajítás esetében a meghosszabbításnak csak akkor van helye, ha 40 nap óta sem az illető községben, sem a szomszéd községben ragadós állati betegség nem uralkodik. Az érvényesség tartama, vasuton (hajón) való szállítás esetén mindenkor az állatorvosi lelet keltétől (a kelet napját bele nem értve) számítandó. 8. Állatforgalmi szempontból rendszerint minden község önálló egységet képez. Mint-hogy azonban a vonatkozó megállapodások értelmében a 350 négyyszög kilométernél nagyobb határral bíró községek kivételesen kisebb állategészségügyi kerületekre is feloszthatók: megjegyzem, hogy e tekintetben külön fogok intézkedni, illetőleg esetenként külön fogom közhírré tenni az ily külön állategészségügyi kerületekké alakított községi területek nevét. 9. Különösen figyelmeztetem a törvényhatóságot, hogy ha az egyik állam területéről a ragadós tüdőlob, a ragadós száj- és körfőfajás, a sertésvesz vagy más, ugyanolyan mértékben veszedelmes betegség (ez alatt első sorban új, a bejelentési kötelezettségnek még alá nem vetett, azután pedig a bejelentési kötelezettségnek már alávetett betegségek értendők, ha azok kivételesen fenyegető jelleget öltenek) az állatforgalom útján a másik állam területére behurcoltatott, ezen utóbbi kormányának jogában áll a fertőzött szállítmány származási helyének közgazgatási kerületéből: Magyarországon és Horvát-Szlavonországokban szolgabírói (járás) és törvényhatósági jogú város (városi törvényhatóság) — Ausztriában kerületi kapitányság és önkormányzati szabályzattal bíró város, — az illető betegség iránt fogékony állatnemek bevitelét mindaddig korlátozni vagy megtiltani, míg az illető betegséget a vonatkozó törvényes intézkedések értelmében, hivatalosan megszüntnek nem nyilvánítják. Ez az intézkedés mindazokra a határos közgazgatási területekre is kiterjeszthető, melyeknek határa a fertőzött szállítmány származási helyéhez tíz kilométernél közelebb esik. Ha valamely rendezett tanácsú város határait valamely szolgabírói járás egészen körülveszi: az esetben az ilyen városból érkező fertőzött szállítmány a város környekező szolgabírói járás területének, — a járásból érkező fertőzött szállítmány pedig a járás területén belül fekvő ily rendezett tanácsú város vagy városok területének zár alá vételét, illetve beviteli tilalommal sújtását fogja maga után vonni. Az osztrák részről tilalom vagy forgalmi korlátozás alá vett területekről származó kitiltott állatalkot Ausztriába való bevitele csakis az osztrák es. kir. kormánynak előzetesen kikérendő külön engelmel alapján történhetik. Ezen engedélyek kioszközlése tekintetében továbbra is a vezetésem alatt álló miniszterterem jár el és ugy az ezen eljárást szabályozó 1897. évi június hó 19-én kelt 35431. sz. rendelet, mint pedig az ily kérvények távirati tárgyalása tekintetében kiadott s 1897. évi szeptember hó 1-én 52456. sz. alatt kelt rendeletet továbbra is irányadó. Az általános határozományok alapján általában Ausztria egyes területei ellen, illetve az illetékes es. kir. osztrák miniszter ut által Magyarország egyes területei ellen foganatosítható illetve érvényesítendő tilalmak és forgalmi korlátozások életbe lépéséről a törvényhatóságokat és a közlekedési vállalatokat esetről-esetre mindig kellő időben fogom értesíteni. Oly célból, hogy a hazai állatállományunk ragadós állati betegségekkel való fertőzését, illetve ragadós betegségeknek behurcolását mindenkor kellő időben és az e tekintetben részemre biztosított jogoknak és kötelezettségeknek szemmel tartásával megakadályozhassam, utasítom a hatóságokat, hogy minden egyes olyan esetben, midőn a jelen rendeletben közzölt általános eljárás szabályok szerint a l-hatóság, illetve szükségesség meg van ily forgalmi korlátozások érvényesítésére: azaz midőn a keleti marhavész, ragadós tüdőlob, ragadós száj- és körfőfajás, sertésvesz vagy más ugyanolyan mértékben veszedelmes állati betegség behurcoltatott: erről hozzám mindenkor távirati jelentést tegyenek. Különösen felhívom a határszéli törvényhatóságokat, hogy az Ausztriával közvetlen szomszédos kerületeik illetékes elsőfoku hatóságait haladéktalanul utasítsák arra, hogy a határszéli kerületek egymás közötti forgalmának lebonyolítása, illetve határszéli forgalomban tilalmak és korlátozások érvényesítése, módosítása, vagy megszüntetése körül, jelen rendelet határozmányai értelmében járjanak el. Ehhez képest utasítom az Ausztriával szomszédos határszéli törvényhatóságokat, hívják fel a fent említett határszéli járások elsőfoku hatóságait, hogy amennyiben a területükkel közvetlenül szomszédos osztrák határszéli kerületben fellépett ragadós állati betegségek, vagy az onnan területekre érkezett állatn a ragadós betegségnek megállapítása miatt az illető szomszédos határszéli kerület ellen tilalmat vagy korlátozást érvényesítenek: ezt az érdekelt osztrák határszéli kerület hatóságával táviratilag is haladéktalanul közöljék s arról a II-od foku hatóságnak és hozzám távirati uton jelentést tegyenek. Szintugy távirati uton jelentsek be az említett I-ső foku hatóságok ugy hozzám, valamint a II-od foku hatóságok azon tilalmakat, vagy korlátozásokat is, melyeket a területükről származó állatok Ausztriába való bevitele ellen az osztrák határszéli kerületek hatóságai érvényesítenek. Ezekről az illetékes I-ső foku hatóságok ugy az érdekelt községet, valamint a területükön levő marharakodó állomásokat és a kirendelt vasuti állatorvos-szakértőket haladéktalanul értesíteni tartoznak. 10. A es. kir. osztrák kormány viszonzosság mellett jogot nyervén arra, hogy állategészségügyi viszonyainkról külön kiküldöttéi útján meggyőződést szerezhessen, felhívom a törvényhatóságot, utasítsa hatóságait, hogy az esetleg kiküldött osztrák szakközvegyeket, mielőtt magukat kellőképpen igazolják, — kívánatukra működésükben támogatassák és nekik felvilágosításokkal szolgáljanak. 11. Az Ausztriából Magyarországra érkező állatszállítmányok, melyekben a rendeltetési állomáson olyan ragadós betegségben szenvedő ál-

